" SON ÜÇ ULUSLARARASI İSTANBUL BİENALİ'NDE YAPITLARI YER ALAN KADIN SANATÇILARDAN BİR SEÇKİ "*

Yrd. Doç. Burcu AYAN ERGEN**

ÖZET

Bienal, iki yılda bir yapılan, farklı kültürlerden sanatçı, eser, izleyici ve eleştirmenleri bir araya getiren bir sanat etkinliğidir. Ulusal ve Uluslararası şeklinde ayırabileceğimiz bu sanat etkinliğinin ilki Uluslararası boyutta Venedik'te yapılmıştır. Uluslararası bir Bienalin amacı, Bienalin yapıldığı ülkenin sanatçılarının olmak üzere ve katılan tüm sanatçıların eserlerinin dünya sanat ortamına tanıtılması ve ülkenin kültür turizmi açısından yerini sağlamlaştırmaktır. Ayrıca, farklı ülkelerde yapılan sanat üretimlerinin sadece izleyiciler, sanatseverler ve koleksiyonerler tarafından değil aynı zamanda her kesimden sanatçı tarafından da gözlemlenebilmesi ve karşılaştırılması olanağını sunmaktadır.

Uluslararası İstanbul Bienali'nin geçmişi İstanbul Sanat Bayramı ve Yeni Eğilimler Sergilerine dek uzanır. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin düzenlediği bu etkinlikler ve sonrasında kurumsallaşan İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın düzenlediği İstanbul Festivali ülkemizdeki Bienallerin temellerini atmışlardır.

İlki 1987 yılında yapılmış ve günümüze kadar gelerek sürekliliğini korumuş olan Uluslararası İstanbul Bienali, ülkemizde Plastik Sanatların ve görsel sanatların gelişmesi açısından büyük bir önem taşır.

"Son Üç Uluslararası İstanbul Bienali'nde Yapıtları Yer Alan Kadın Sanatçılardan Bir Seçki" (10,11 ve 12. Uluslar arası İstanbul Bienalleri) konulu makalenin amacı, son üç Uluslar arası İstanbul Bienali'ne katılmış olan kadın sanatçılar arasından belirlenen ve seçilen bazı sanatçıların yapıtlarının incelenmesidir. Bu bağlamda, Uluslararası İstanbul Bienali'nin Türk ve/veya yabancı küratörleri tarafından belirlenen kadın sanatçıların, Bienal içerisindeki konumları ve ayırt edici özellikleri ele alınacaktır. Katılımcı tüm kadın sanatçılar arasından yapılan bu seçki, öne çıkan isimler, hakkında daha fazla haber yapılan kişiler, kişisel tercih ve beğeniler doğrultusunda oluşturulmuştur. Bienallerin tipik özellikleri ve Bienaller için seçilen mekanlarla bağlantılı olarak yapıtların irdelenmesi, bu metnin kapsamını oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası, Bienal, Kadın, Sanatçı, Seçki*

** Bu makale 2012 yılında yazılmıştır ve o döneme kadarki son üç Uluslararası İstanbul Bienali ile ilgilidir.*

*** Yeditepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi*

" A SELECTION OF WOMEN ARTISTS WHO PARTICIPATED IN THE LAST THREE INTERNATIONAL ISTANBUL BIENNIAL'S "*

Assist. Prof. Burcu AYAN ERGEN**

ABSTRACT

Biennial is an art event that is held every two years and it brings together artists, critics and spectators from different cultures. Now this event can be classified in two groups National and International. The first ever biennial event was held in an International scale in Venice. The aim of an international biennial is to introduce the works of the host country artists to the world art scene and help establish the place of the host country in the world tourism scene. With this organization, the artistic productions from foreign countries are presented to a large audience made up of not only the spectators (observers), art lovers and collectioners but also fellow artists from all different art mediums all over the world.

The historic background of International Istanbul Biennial goes all the way back to Istanbul Art Festival and New Inclinations Exhibitions. Istanbul Festival is organized by The Istanbul Culture and Art Foundation (which was established as a result of the before-mentioned events). This festival also can be considered as the foundations of The International Istanbul Biennial.

The International Istanbul Biennial has a huge importance in terms of the development of Plastic Arts and Visual Arts in our country. The first event was held in 1987 and it came all the way to the present day and proving its consistency over the years.

"A Selection of Women Artists Who Participated In The Last Three International Istanbul Biennial's" is the subject of this memo. The aim of this memo is to explore the art works and the artists that participated in the last three years of The Istanbul International Biennial. The Biennial participations of the female artists that are chosen by the Turkish and Foreign curators of The Istanbul International Biennial, are going to be explored. The artists explored in this memo are chosen based on popularity and personal preferences and overall positive reviews. The general properties of Biennials and the examination of the artworks and their relationships with the space that they are exhibited in, constitutes the content of this memo.

Keywords: *International, Biennial, Female, Artists, Selection*

** This article was written in 2012 and until that time is related to the last three International Istanbul Biennial.*

***Yeditepe University, Faculty of Fine Arts, the Art Department at the Faculty of Management*

GİRİŞ

Uluslararası İstanbul Bienali, İstanbul gibi çok dinli, çok dilli, çok kültürlü, çok renkli karakterde insanların yaşadığı; konum olarak Asya ve Avrupa kıtalarının kesişim noktasında yer alan ve oldukça uzun bir geçmişe sahip bir kentte her iki yılda bir kendini var etmeye, gerek ülke sanatını gerekse dünyanın değişik yerlerindeki sanatsal üretimleri, bunlara ek olarak da tarihi, kültürü ve coğrafi konumu ile İstanbul kentini tanıtmayı hedefleyen bir etkinliktir. "Uluslararası bir bienalin amacı, uluslararası sanat ve kültür etkinliklerinin üst düzey bir kesitini öne çıkarmak […] ülkesinde ya da uluslararası sanat ortamında sanatın genel gelişimine katkı getiren sanatçıları tanıtmaktır[…]"[1].

"Son Üç Uluslararası İstanbul Bienali'nde Yapıtları Yer Alan Kadın Sanatçılardan Bir Seçki" isimli bu araştırmanın amacı, bu Uluslararası İstanbul Bienallerine katılmış olan kadın sanatçılar ve yapıtlarının incelenmesidir. Uluslararası İstanbul Bienali'nin Türk ve/veya yabancı küratörler tarafından belirlenen bu kadın sanatçıların, son üç Bienaldeki yapıtları üzerinden kadının son yıllarda sanat ortamındaki yeri ve yapıtlarının özellikleri hakkında genel bir fikir edinilecektir. Katılımcı tüm kadın sanatçılar arasından yapılan bu seçki, öne çıkan isimler, hakkında daha fazla haber yapılan sanatçılar, yapıtlarının ayırt edici özellikleri, kişisel tercih ve beğeniler doğrultusunda oluşturulmuştur.

1. 10. Uluslararası İstanbul Bienali (2007)

Küratörlüğünü Hou Hanru'nun yaptığı 8 Eylül-4 Kasım 2007 tarihleri arasında düzenlenen 10.Uluslararası İstanbul Bienali'nin başlığı "İmkansız Değil Üstelik Gerekli; Küresel Savaş Çağında İyimserlik" olarak belirlenmiştir. Mekan olarak AKM, İMÇ ve 3 No'lu Antrepo kullanılmıştır. Paralel Mekanlar ve Projeler ise Kadıköy Halk Eğitim Merkezi, Rüya Evi, Gece Gezenler, Santral İstanbul olarak belirlenmiştir.

43 yerli ve yabancı sanatçı ve sanatçı topluluğuna yer verilen bu Bienalde Küratör Hou Hanru, böyle bir konunun, savaşın Afganistan'daki, Irak'taki, Filistin ve İsrail arasında ve Türkiye'nin Güneydoğusundaki çatışmalar gibi dünyanın birçok yerinde var olmasından dolayı seçilmiş olduğu üzerine açıklamalar yapmıştır. Türkiye'nin modernleşmesi sürecinde uygulanan Kemalist projeye Hanru'nun bakışı ise ayrı bir tartışma konusu olmuştur. Özellikle sanat çevresi ve birçok diğer kesimce eleştirilere neden olmuştur.

Bienal Mekanı: Atatürk Kültür Merkezi

Hayati Tabanlıoğlu'nun projelendirdiği, 1970'lerin başında inşa edilen, AKM 2000'li yıllara dek kültürel ve sanatsal etkinliklerin ana merkezlerinden biri olmuştur. Önce yıkılması planlanan daha sonra mekanın yerine ticari amaçlı ve post-modern bir yapı inşa edilmesi düşünülen, son olarak da restore edilmesi gündeme gelen bu binada sergilenmesi için seçilen yapıtlardan, mekana özgü düşünülerek bazıları İstanbul AKM mekanı düşünülerek bazıları ise, genelde mimari ile bağlantılı farklı özelliklerdeki modernist yapılardan yola çıkılarak üretilmiştir. AKM'de

[1] *Madra, (2003), s.13*

ağırlıklı olarak modern mimari temelli yapıtlar yer almıştır. Bu üretimlerin iyimserlik veya Bienalin başlığıyla ilgisi bazı yapıtlarda görselleştirilmiştir olsa bile, Bienal genelindeki yapıtlar bütünü göz önüne alındığında yeterince üzerinde durulmayan ve açıklık kazanmayan bir sorun olarak belirginleşiyor.

Resim1: *Lee Bul, "Büyük Hikayem Ağla Taşlara", Yerleştirme*

Lee BUL
"Büyük Hikayem Ağla Taşlara"

"Büyük Hikayem Ağla Taşlara", (Resim 1) konusunda bağımsız bir şekilde değerlendirildiğinde değişik açılardan izlenebilecek farklı malzemeler kullanılarak oluşturulmuş estetik bir heykel izlenimi vermektedir. Ele aldığımız yapıt "Kasıtlı olarak çelişkili ve ütopyacı projelerin baştan belli kullanılmaz hale geliş ve çürüyüşlerinin izleriyle yüzleştiği hayali bir alanı işgal ediyor"[2]. Ütopik projelerin baştan öngörülebilir eksiklikleri, yetersizlikleri ve daha sonra kullanılamayacak nitelikte olmalarından doğan çürümeleri yansıtmaları nedeniyle, yan yana getirilmelerinde -bu açıdan- sorun oluşturabilecek farklı malzemelerin bir arada kullanımı yöntem olarak doğru gözükmektedir.

Öte yandan yerleştirme, Bienal kitabında yer alan açıklayıcı metninden bağımsız olarak ele alındığında, -olması gerektiği gibi- tek başına bir estetik yapı olarak da var olabilmektedir. Yapıt metinle birlikte değerlendirildiğinde ise Bienal'in teması ile olan ilişkisi ayrı bir tartışma konusu haline gelmektedir.

Nancy DAVENPORT
"Kampüs"

"Kampüs"(Resim 2) konulu çalışma, bir üniversite kampüsü önünde gelişen kaza sahneleri ve öğretmen, öğrenci ve polis figürlerinin fotoğraflar ve video filmle belgelenmesinden oluşmaktadır. Ancak bu üründe, sinemanın akışkan yapısı düşünüldüğünde, olması gerekenden farklı bir görsellik söz konusudur. Film şeridi boyunca aslında çok hızlı gelişmesi gereken olaylar zincirinin, yavaş çekim ile yani kinetik görüntünün tam tersi bir şekilde alabildiğine durgun aktığı görülür. Bunun içindir ki "Kampüs", izleyicide, ilk izlenim olarak fotoğrafik bir etki yaratır. Kadrajlardaki değişik ışık efektleri ise, işlenen konuya destek olmakla birlikte filmin geneline hakim olan dinginliğe karşı bir etki bırakır. Sadece görüntü üzerinden bir değerlendirme yapıldığında belirli estetik kaygıları olduğu göz ardı edilemeyecek olan bu video çalışmasının "Küresel Savaş Çağında İyimserlik" temasıyla bağı ise ayrı bir tartışma konudur.

Yapıt bu açıdan ele alınacak olursa belki de sahnelerin yavaşlatılması ya da durağan bir yaklaşımla izleyiciye sunulması iyimser bir değerlendirme olarak görülebilir. Yapıttaki kaza sahnesi bir savaş sahnesi ile kıyaslanamasa da yine de her iki çıkış noktası temelde ve bütünde şiddet ve

[2] *İMKANSIZ DEĞİL ÜSTELİK GEREKLİ KÜRESEL SAVAŞ ÇAĞINDA İYİMSERLİK, (2007), s.80*

hareket barındırır. Sonuç olarak Davenport yapıtında, gerek savaş gerekse kaza üzerinde yoğunlaşmış olsun, günümüz yaşantısında çok önemli bir yer tutan bu iki olgunun ve izleyicinin bu olaylara karşı tutumunun, sıkça karşılaşılan bir özellik taşımaları nedeniyle sıradanlaşmasını eleştirir.

Bienal Mekanı: İstanbul Manifaturacılar Çarşısı

10.Uluslararası İstanbul Bienali için seçilen mekanlar, ana başlığa farklı açılardan yaklaşan çalışmaların tasniflenmesinde pratik kolaylıklar sağlayan sergileme alanları olarak kullanılmışlardır. Buna bağlı olarak, İstanbul Manifaturacılar Çarşısındaki çalışmalarda, 'küresel ekonomi' mercek altına alınmış ve sergilenen yapıtların genel çerçevesi "alım-satım"la bağlantılandırılmıştır.

Bu bağlamda, İMÇ'de genel olarak, Çin, Tijuana, Tayvan ve İstanbul gibi farklı coğrafi noktaların küresel ekonomi bazlı sorunlarını ve insan istismarlarını belgeleyici nitelikte yapıtlara yer verildiği görülür. Ancak bu çalışmalar izleyicinin o bölgelere bir anlık da olsa dikkatini çekmekten ve tepkilerinin doğruluğunu kanıtlamaktan öteye gitmez. Çalışmaların çoğunluğunda iyimserlikten uzak, durumu tespit etme ve kabullenme söz konusudur.

Resim2: *Nancy Davenport, "Kampüs", 2004, c-print*

Sora KIM
"Capital Plus Kredi Birliği"

"Capital Plus Kredi Birliği"(Resim 3) konulu çalışmada, ağırlık, uzunluk, miktar ve tutar üzerinden isteyen kişilere mevduat hesabı açılır. Ayda %3 ile en yüksek faiz uygulamasının yapıldığı bu çalışmada değer kazanacak veya yatırılacak tek materyalin para olmaması projenin en dikkat çeken tarafıdır. Bu durum, toplama ve değerlendirme eylemleri bakımından 7. Uluslararası İstanbul Bienali'nde yer alan Cambalache Collective projesindeki eşya toplama özelliğiyle benzeşir. Ancak 'Capital Plus Kredi Birliği'nde takas değil, biriktirme eylemi sonucunda büyük bir iyimserlik içerisinde bireysel ekonominin kontrolünün gündeme taşınması, 10.Uluslararası İstanbul Bienali'nin "İmkansız Değil Üstelik Gerekli; Küresel Savaş Çağında İyimserlik" konulu teması ile amaçlanana koşut bir yaklaşım içinde örtüşür.

Resim3: *Sora Kim, "Capital Plus Kredi Birliği", Yerleştirme*

2. 11.Uluslararası İstanbul Bienali (2009)

2009 yılında gerçekleştirilen ve başlığının "İnsan Neyle Yaşar?" olarak belirlendiği 11.Uluslararası İstanbul Bienali'nin 62 katılımcısından 30'u kadın sanatçıdır. Çoklu küratör sisteminin izlendiği bu seferki Bienali diğerlerinden farklı kılan ise WHW. What, How &For Whom (Ne, Nasıl & Kim için) olarak açılımı yapılan küratör grubunun tamamının bayan olmasıdır. WHW. Ivet Curlin, Ana Devic, Natasa Ilic ve Sabina Sabolovıc isimli bayan küratörlerden oluşmuştur.

Yapıtları bu Bienalde yer alan Nevin Aladağ, Canan Şenol, Nilbar Güreş, Sharon Hayes ve Maria Ruido isimli beş kadın sanatçının seçilmesinin nedeni, gerek dönemin haberlerinde gündeme gelmeleri gerekse izleyici tarafından daha fazla ilgi görmelerinden ve yapıtları üzerinde konuşulmasıdır.

1997 yılında gerçekleştirilen V.Uluslararası İstanbul Bienali'nin kadın küratörü Rosa Martinez'in ağırlıklı olarak kadın sanatçılardan oluşan katılımcı seçimini saymazsak, WHW. grubunun kadın erkek sanatçı dağılımını dengeli tutması bu Bienalin öne çıkan özelliği olarak belleklerde yer alır. "İnsan Neyle Yaşar?" gibi çok farklı açılardan ele alınabilecek bir temaya gerek Türk gerekse yabancı kadın sanatçıların bakış açıları da farklılaşarak zenginlik kazandırmışlardır.

Resim4: *Nevin Aladağ, "Şehir Sesi II", Video*

Resim5: *Nevin Aladağ, "Şehir Sesi III", Video*

Nevin ALADAĞ
"Şehir Sesi I,II ve III"

Nevin Aladağ, eserlerinde genellikle göçmenlerin yaşamları ile ilgili sorunlar ve çokkültürlülük üzerine yoğunlaşır. Çokkültürlülüğün kesinlikle klişe bir yaklaşımla değil de, sürekli değişen bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini savunur. Ayrıca, evrimleşen bir deneyimin yarattığı farklılıkları gözlemlemek gerektiğine inanır. Aladağ, "İnsan Neyle Yaşar?" temasına İstanbul'daki sesler üzerinden yaklaşmıştır.

2009 yılında Uluslararası İstanbul Bienali için ürettiği yapıtında kolaj benzeri bir yapı kullanan Aladağ, müzik aletleri, rüzgar, martı, su ve doğa çıkışlı vb. sesleri kullanmıştır."Şehir Sesi II"'de (Resim 4), Dikiz aynasından yansıyan izleyici görüntüleri eşliğinde popüler şarkı seslerini,"Şehir Sesi III"de (Resim 5) ise, değişik yaşlardan insanların el çırpma seslerini kullanmıştır.

Resim6: *Nevin Aladağ, "Şehir Sesi I", Video Yerleştirme*

Sharon HAYES
"Seni Sevdiğimi Bilmiyordum"

Amerikalı sanatçı Hayes, 11.Uluslararası İstanbul Bienali'nin konusunu hem öznel hem de politik bir yaklaşımla ele almıştır. Daha çok performanslar yapan Sharon Hayes, bu gösterilere halkı da dahil ederek bu sefer ki performansını İstanbul'un Avrupa yakasındaki en işlek ve ünlü mekan olan İstiklal Caddesi'nde gerçekleştirmiştir.

2009, 11.Uluslararası İstanbul Bienali'nde "Seni Sevdiğimi Bilmiyordum" isimli bir performans sergileyen sanatçı, seslendirilen bu performansta kullandığı kelime ve cümlelerinde ilk başta bir aşk mektubunu ve/veya sevgiliye bir yakarışı ifade ediyormuş gibi dursa da, bazı noktalarda farklı çağrışımlar yaparak politik görüşlere göndermeler yapmaktadır. 11 B Rehber'inde yer alan "Biricik sevgilim…"le başlayan bu sözlerin arasında bahsedilen olaylar ve bu olayların geçtiği mekanlar hep İstanbul'u odak almaktadır. Sanatçı, İstiklal Caddesi'nde gerçekleştirdiği bu performans için daha Bienal başlamadan, gey, lezbiyen, transseksüel ve biseksüellerden oluşan bir grup insan arayışı içerisine girmiştir.

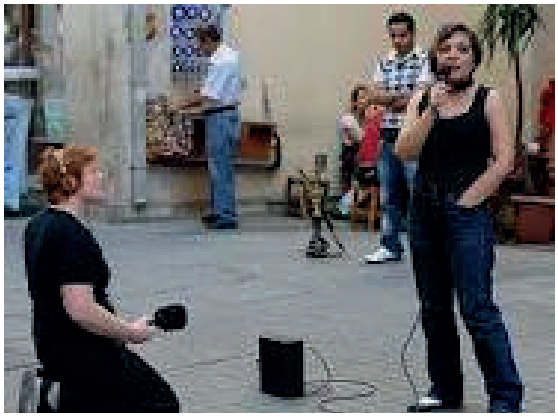

Resim7: *Sharon Hayes, "Seni Sevdiğimi Bilmiyordum", Performans*

Nilbar GÜREŞ
"Bilinmeyen Sporlar"

Viyana'da yaşayan Türk sanatçı Nilbar Güreş, 11.Uluslararası İstanbul Bienali'ndeki işini 2008-09 yıllarında üretmiştir. Sanatçının "Bilinmeyen Sporlar" (Resim 8) isimli bu videosunda, bir kadının gün içerisinde yaptıkları üzerine bir kurgu söz konusudur. Kadının evi temizlemesi, düzeni sağlaması ve bu arada kendini güzelleştirmesi eylemlerine odaklanan eserde, kolaj, desen ve fotoğraf gibi farklı uygulamalar kullanılmıştır.

Kadının her gün "yapmakla yükümlü olduğu" ve/veya bir şekilde karşı karşıya kaldığı eylemlerin aynı zamanda spor olarak algılanması, Güreş'in bu çalışmasına verdiği "Bilinmeyen Sporlar" ismi ile örtüşmekte ve yergiyi öne çıkaran bakış açısına işaret etmektedir.

"Kendilerini güzelleştirerek vakit geçiren domestik transseksüeller olarak gösterilen" bu kadınların ağda, makyaj veya saçlarını yapmaları ya da spor salonundaki çabaları estetik fetişizme gönderme yapmaktadır.

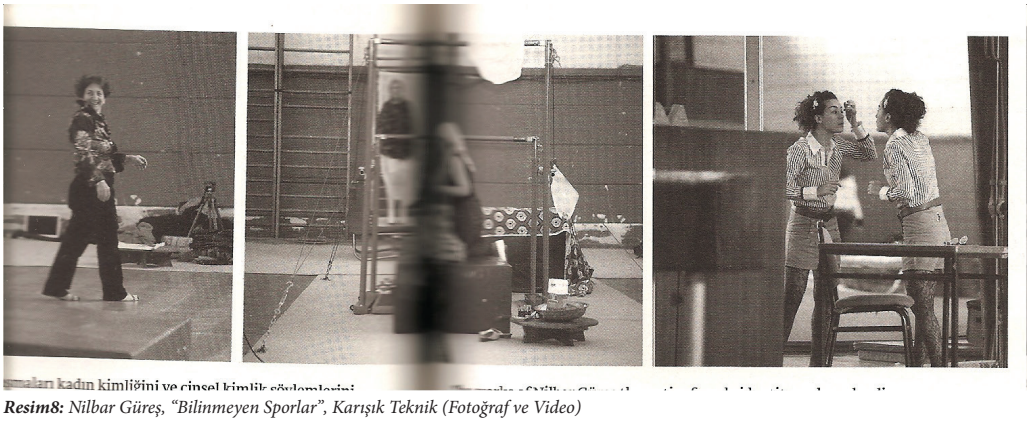

Resim8: *Nilbar Güreş, "Bilinmeyen Sporlar", Karışık Teknik (Fotoğraf ve Video)*

Maria RUIDO
"Amfibik Kurgular"

İspanyol Maria Ruido, toplumsal ve kültürel sorunlar üzerine düşünen ve bu konulara dikkati çekmeyi tercih eden bir sanatçıdır. Kapitalizm, kazancın adil dağılmayışı, insan ve işçi hakları gibi konuların da dahil olduğu toplumsal sorunlara odaklanırken Ruido'nun bu sefer ele aldığı kitle, tekstil sektörüdür. Özellikle kadına ama aslında tüm tekstil işçilerine odaklanan 2005 yapımı "Amfibik Kurgular" isimli bu belgesel videoda Barcelona bölgesindeki işçiler seçilmiştir. "Video ayrıca endüstriyel yer değiştirme ve ulus ötesi sermayenin "optimizasyonu" sonucu ortaya çıkan ve hem Avrupa Birliği'nde, hem de ötesinde daha kötü çalışma koşullarına yol açan değişimlerin daha geniş etkilerini izliyor."[3]

Resim9: *Mario Ruido, "Amfibik Kurgular"*

Canan ŞENOL
"İbretnüma"

Canan Şenol, daha önce de Bienallerde genelde video yerleştirmeleriyle yer almıştır. Şenol'un 11. Uluslararası İstanbul Bienali'nde iki video yapıtı sergilenmiştir. Bunlardan 2009 yılı yapımı "İbretnüma" (Resim 10) adından da anlaşılabileceği gibi gerçekten ibret olsun diye izlenebilecek bir hikayeyi görselleştirmektedir. Videoda baş karakteri Güneydoğu'lu olan çok güzel bir kızın hayat hikayesi animasyon şeklinde anlatılmıştır. Videonun seslendirilme ve kurgusu "Binbir Gece Masalları"ndan etkilenildiği hissini vermektedir. Osmanlı Minyatürlerini ve hat sanatını da çağrıştıran bir kurguyla yapılmış olan bu çalışma, Türk kadınının laiklikle dini değerler arasında sıkışmış olan varlığını ele almaktadır. Güneydoğulu bu kız üzerinden kadına bakış, kadının meta olarak görülmesi ve o'na verilen değer üzerine odaklanılmıştır. Şenol'un ele aldığı bu hayat hikayesinde zorla evlendirilmiş olan genç kızın yaşadıkları ve ondan beklenenler üzerine yoğunlaşılmıştır.

Resim10: *Canan Şenol, "İbretnüma", Video Sanatı*

[3] *11B REHBER İnsan Neyle Yaşar?, s.233*

3. 12.ULUSLARARASI İSTANBUL BİENALİ (2011)

"İsimsiz" başlıklı 12.Uluslararası İstanbul Bienali'nde, Küba asıllı Feliz Gonzales Tores isimli sanatçıdan yola çıkılarak yapılan çalışmalara sergilenmiştir. "İsimsiz" başlığı, zaten kelime olarak belirsizliğe işaret ederken 12.Uluslararası İstanbul Bienali kataloğunda kullanılan kapak rengi olan giri de bu belirsizliği desteklemektedir. Bienalde, ikili küratör sistemi uygulanmış ve küratörler Jens Hoffmann & Adriano Pedrosa olarak belirlenmiştir. Bienal mekanları ise uzun bir zamandır hiç bu kadar aza indirgenmemiş bir şekilde sadece Antrepo 3 ve 5'le sınırlı tutulmuştur.

12.Uluslararası İstanbul Bienali'nden seçilen ve yapıtlarına bu metinde yer verilen beş kadın sanatçı, farklı kültürel geçmişlerden gelen ve Bienal döneminde kendileri ve yapıtları üzerinde ilgili ile durulan sanatçılardır.

Teresa BURGA
"Otoportre"

Peru'lu sanatçı Teresa Burga "Otoportre" (Resim 11) isimli yapıtıyla 12.Uluslararası İstanbul Bienali'ne katılmıştır. Önce Mimarlık daha sonra onu yarıda bırakarak Görsel Sanatlar eğitimi alan Burga için ön saptamada bulunmak ve bazı verileri toplamak çalışmasının büyük bir kısmını oluşturur. Çünkü sanatçı "Otoportre" kavramına farklı bakmakta, onu bir saptama yöntemi olarak görmektedir. Ancak bu saptama, sadece çizim, boyama ve fotoğrafla yapılan saptamalardan oldukça farklıdır.

Bilindiği gibi, otoportrenin ilk akla getirdiği şey kişinin kendi portresinin desenini veya resmini yapması ya da fotoğrafını çekmesidir. Burga'nın bu yerleştirme bütününde ise, fotoğraf ve çizimlerin yanı sıra, neon aydınlatma, ses ve diğer verilerden oluşan bilindik otoportre anlayışından çok farklı bir tutum gözlenir.

Burga, kendine ait her veriyi belgeleyerek otoportre anlayışına yeni bir boyut getirmiştir. Örneğin duvara vücudunu dayayarak, bir kağıt üzerine, bıraktığı izi çizmekte, suratının ve vücudunun ölçülerini alıp not etmekte; doktordan tahlillerle elde ettiği kan değerlerini bir araya getirerek sergilemektedir. Ayrıca Burga, kalp ritmini kaydettirmek üzere Kardiyogram çektirmiştir. İzleyici, Burga'nın otoportresini incelerken, mekana girdiğinde kalp atışının sesini duymakta ayrıca kan değerleri ile elde edilen tüm biyolojik sonuçların da görsellerini bir arada görebilmektedir.

Sonuç olarak bu yapıtta, sıradanlıktan uzak bir yaklaşımla, bir kadının kendisi ile ilgili verileri kullanarak kendine bakışı sergilenmiş olur.

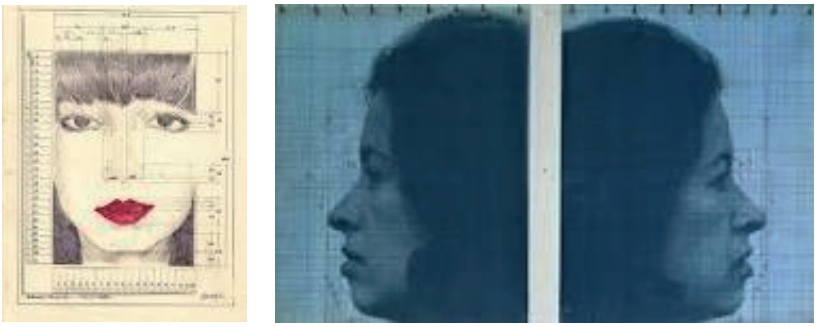

Resim11: *Teresa Burga, "Otoportre", Yerleştirme (Karışık Teknik)*

Geta BRATESCU
"Artıklar"

Bükreş Güzel Sanatlar Akademisi'ne giren ancak siyasi nedenlerden eğitimine ara vermek durumunda kalan ve sonra devam edip buradan mezun olan Romen sanatçı Bratescu, ev ortamında karşılaştığı bir malzeme olan kumaşlarla üretimini sürdürmektedir. Geta Bratescu, yöntem olarak annesinden öğrendiği dikiş ile kolajı bir arada kullanarak iki ayrı "Artıklar" serisi yapmıştır.

Kadına özgü malzemeler denildiğinde ilk akla gelebilecek şey "iğne ve iplikle neler yapılabilir?" sorusudur. Bratescu, sanatsal üretimini bu ön yargıyı sorun haline getirmek bir yana, sahiplenir bir yaklaşımla yapar. Bu nedenle olsa gerek "Bir yanda geometrik ve endüstriyel biçim, diğer yanda ise organik ve doğal biçimden oluşan ikilik belki de ilk o zaman zihnimde belirdi. Sonraki sanat çalışmalarımda bu olgu sürekli bir dürtü olarak varoldu."[4] demiştir. Geta Bratescu'nun 12.Uluslararası İstanbul Bienali'nde sergilenen serisi (Resim:12) 1982 yılında yapılan ikinci seridir. Burada sanatçı yukarıdaki alıntıda belirtildiği gibi geometrik ve organik biçimlerin birbirleri ile olan karşıt ilişkisini kullanmıştır. Bu ilişki ile soyut bir resimde yakalanabilecek etkileri kumaşla elde etmeyi denemiştir.

Resim12: *Geta Bratescu, "Artıklar", Karışık Teknik ve Kolaj*

Martha ROSLER
"Savaşı Eve Taşımak: Güzelim Ev, Yeni Seri"

Amerikalı sanatçı Martha Rosler, çalışmalarında, genelde savaş teması üzerinden hareket etmektedir. Rosler, 12.Uluslararası İstanbul Bienali'nde sergilenen "Savaşı Eve Taşımak: Güzelim Ev, Yeni Seri" (Resim 14) isimli kolajlar bütününü, "Balonlar, Savaşı Eve Taşımak: Güzelim Ev, 1962-77 Serisinden" isimli eski kolajlarından yola çıkarak ortaya koymuştur.

Eski serideki kolajlar Vietnam Savaşına odaklanırken, Rosler'ın bu Bienal'deki yeni kolajları insanın savaşa olan bakışında herhangi bir değişiklik olmadığını vurgular. Bu sefer odaklanılan insanlık dramı, Afganistan ve Orta Doğu ülkelerindeki sorunlardır. Yapıtlarının başlıca karakterleri yine savaşta zarar gören insanlık ve yaralanan asker ve halk imgeleridir.

Rosler, bu kolajlarında iç mimarlık dergilerinden seçerek kullandığı parçalara yer verir. O'nun için kolajın özel bir önemi vardır. "Kolaj aynı anda hem ayrılığa hem de birleşmeye işaret edebiliyor."[5] diyen sanatçının, imajları bir araya getirme yöntemi geçmişe dair (retro) bir

[4] *İsimsiz (12.İstanbul Bienali), s.142*
[5] *İsimsiz (12.İstanbul Bienali), (2011), s.258*

tarzdadır. Bu geçmişe dair (retro) görünümden yola çıkarak, Rosler'ın bu kolajlarının, İngiliz Pop Sanatçı Richard Hamilton'un "Günümüz Evlerini Bu Denli Farklı, Çekici Kılan Tam Olarak Nedir?"(Resim 13) isimli yapıtını bir nebze de olsa çağrıştırdığını düşünmek, belki de o'na gönderme yaptığını söylemek farklı bir bakış açısı olacaktır.

Resim13: *Richard Hamilton, "Günümüz Evlerini Bu Denli Farklı, Çekici Kılan Tam Olarak Nedir?, Kolaj*

Resim14: *Martha Rosler, "Savaşı Eve Taşımak: Güzelim Ev, Yeni Seri", Karışık Teknik*

Eylem ALADOĞAN
"Ruhumu Dinle, Kanım Her An Çekilebilecek Demir Tetiklerin Şarkısını Söylüyor"

Bienalin Siyaset ve savaş konulu kısmında yer alan ve belki de konuyla tasarımı en başarılı şekilde buluşturan bir diğer yapıt ise Türk kökenli Hollandalı sanatçı Eylem Aladoğan'ın anıtsal heykelidir. (Resim 15) İçinde bulunduğu salona ilk girildiğinde izleyicide bıraktığı izlenim, yapıtın sanki kabına sığamayan bir büyüklükte olmasıdır. Malzeme olarak ahşabı seçen sanatçı, büyük kuş tüyleri ve tüfek dipçiklerinden esinlenerek oluşturduğu heykelinde kuş tüyü gibi hafif ve tüfek gibi ağır iki ayrı öğeyi bir araya getirerek bir zıtlık yakalamıştır. Eylem Aladoğan, tüfeklerle şiddete ve değişimin getirdiği korkuya işaret etmektedir. Heykel, hem başkaldıran bir formda oluşturulduğu, hem de tüfek gibi erkek egemen topluma ait bir öğeyi yansıttığı için birçok farklı açıdan izleyicide fallik bir izlenim bırakmıştır.

Resim15: *Eylem Aladoğan, "Ruhumu Dinle, Kanım Her An Çekilebilecek Demir Tetiklerin Şarkısını Söylüyor", Heykel (metal ve ahşap)*

İSİMSİZ "SOYUTLAMA"
Clara IANNI
"Soyut Emek"

Clara Ianni'nin "Soyut Emek" (Resim 16) isimli yerleştirmesi, Bienalin karma salonunun çıkışına, üst tarafa asılmıştır. Ianni'nin bu çalışması, ortası delik bir kürektir. "Sanata malolmuş" (art appropration) bir başka örnek olarak yorumlanabilecek eserde çıkış noktası Marcel Duchamp'ın "hazır-nesnesi" (ready-made) olmuştur. Kürek, işçiyi; işçinin emeğini ve alın terini temsil eden bir araçtır. Clara Ianni'nin bu kavramsal çalışmasında ise ortası delik olan bir kürek işlevini yerine getiremeyen bir durumdadır. Sanatçı yapıtın adını "Soyut Emek" koyarak duruma hicivsel bir bakış açısı getirmiştir. Ianni'nin küreği, haznesinde toprak taşıyamayacak bir duruma gelmiş ve işlevsel bir araç olmaktan çıkarak sadece dekoratif biçimi öne çıkaran bir niteliğe bürünmüştür.

Resim16: *Clara Ianni, "Soyut Emek", Yerleştirme (ahşap ve metal)*

SONUÇ

Uluslar arası İstanbul Bienali Asya ve Avrupa kıtaları üzerinde yer alan çok kültürlü, çok dilli ve çok dinli bir insan topluluğuna ev sahipliği yapan İstanbul gibi bir metropolde 1987'den günümüze dek tutarlı ve düzenli bir biçimde etkinliklerini sürdürmektedir. Uluslararası İstanbul Bienali, genel politikaları, deneysel ve yenilikçi sanatsal üretimleri sergilemek olan Bienaller içinde bugüne kadarki çizgisi ile tutarlı ve zaman içinde önemi artan bir yaklaşım ortaya koymuş ve bunun sonucunda da dünyanın sayılı bienallerinden biri haline gelmiştir. Buna bağlı olarak öncelikle uluslar arası boyutta çok sayıda sanatçı ve sanatseverlerin bunun yanında ve ele aldığımız konu ile bağlantılıolarak da Türkiyeli kadın sanatçı ve sanatseverlerin Uluslararası sanat ortamındaki sanatçıları ve bu sanatçıların ortaya koydukları sanatsal üretimleri görebilmeleri, karşılıklı olarak yararlanabilmeleri açısından büyük önem ve işlev yüklenmiş hem İstanbul kentine hem de Türkiye'ye sanatsal, kültürel ve turistik anlamda artı değer olarak katkı getirmiştir.

KAYNAKLAR

*11B REHBER **İnsan Neyle Yaşar?**, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 2009*

İSİMSİZ (12.İstanbul Bienali), İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 2011

*7 UZMANA 7 SORUYLA ULUSLAR ARASI İSTANBUL BİENALİ, **Artam Global Art&Design Dergisi,** Sayı:24, Eylül-Ekim 2013, İstanbul*

*Ayan Ergen, Burcu, **Uluslararası İstanbul Bienali ve Katılımcı Sanatçıların Profili**, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006*

*Berberoğlu, Alev, **Quoting Artworks: Historical Development of Art Appropriation, Master of Arts Management**, İstanbul, 2013*

*Madra, Beral, **İki Yılda Bir Sanat**, Norgunk Yayınları, İstanbul, 2003*

http://10b.iksv.org/sanatcilar.asp?ac=sanatcilar

http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-17212-34-bienal-teyakkuzda.html (Eylül 2013)

http://www.mitpressjournals.org/doi/abs/10.1162/016228705774889574?journalCode=octo

http://www.nancydavenport.com/campus2.html (Eylül 2013)

http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=haberyazdir&articleid=825197 (Eylül 2013)

http://www.zaman.com.tr/cuma_bienal-sonunda-halka-indi_589779.html (Eylül 2013)

http://11b.iksv.org/sanatcilar.asp?sid=57

http://www.pinaraytuna.com/sharon-hayes-seni-sevdigimi-bilmiyordum.html (Eylül 2013)

http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=3265 (Eylül 2013)

http://qamaraobscura.blogspot.com/2009/12/interview-with-sharon-hayes.html (Eylül 2013)